

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

30.08.2024. Nr. 6-1/626

Labklājības ministrija
lm@lm.gov.lv

Par minimālā apmēra nodrošināšanu vecuma pensijām apdrošināšanas periodu summēšanas gadījumā

Tiesībsargs izskata iesniegumu, kurā izklāstīta problemātika saistībā ar to, ka persona saņem vecuma pensiju, kas ir zemāka par minimālās vecuma pensijas (un arī valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta) apmēru. Personas tiesības uz vecuma pensiju ir iegūtas, summējot Latvijas un citas Eiropas Savienības dalībvalsts apdrošināšanas periodus.

Īsumā raksturota iesniedzēja faktiskā situācija: iesniedzējam (persona ar 1. invaliditātes grupu) ir piešķirta Latvijas vecuma pensija 86,73 euro apmērā. Iesniedzēja apdrošināšanas stāžs ir 13 gadi 10 mēneši un 28 dienas Latvijā un 1 gads un 3 mēneši Apvienotajā Karalistē (bij.ES dalībvalsts). Sasniedzot 66 gadu vecumu, kas ir pensionēšanās vecums Apvienotajā Karalistē, iesniedzējs varēs pieprasīt pensiju arī attiecīgajā valstī, tomēr visticamāk, ja tā tiks piešķirta, Latvijas un Apvienotās Karalistes pensijas apmērs kopsummā nerasniegs minimālās vecuma pensijas apmēru.

Likuma "Par valsts pensijām" 12. panta otrā daļa paredz, ka vecuma pensiju vismaz minimālajā apmērā nodrošina tikai tām personām, kurām Latvijas apdrošināšanas stāžs ir vismaz 15 gadi. Ja personas apdrošināšanas stāžs Latvijā ir mazāks par 15 gadiem, bet, summējot ar citā Eiropas Savienības dalībvalstī iegūtu apdrošināšanas stāžu, tas sasniedz nepieciešamos vismaz 15 gadus, tad personai tiek piešķirta Latvijas vecuma pensija, bet minimālais apmērs netiek nodrošināts. Tāpat arī vecuma pensija uz invaliditātes laiku netiek saglabāta invaliditātes pensijas apmērā, jo tiesības uz vecuma pensiju iegūtas tikai apdrošināšanas periodu summēšanas rezultātā (likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 19.¹ punkts).

Pie Latvijas vecuma pensijām netiek piešķirta arī Regulas Nr.883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu 58. panta 1. punktā minētā piemaksa līdz minimālajam pensijas apmēram, jo Latvijas vecuma pensijas aprēķināšanā citas Eiropas Savienības dalībvalsts apdrošināšanas periodi netiek ņemti vērā.

Tādējādi pastāv personu loks, kurām Latvija netiek nodrošināta minimālā vecuma pensija vai cita veida minimālais pabalsta apmērs, ja to apdrošināšanas stāžs ir iegūts apdrošināšanas periodu summēšanas rezultātā.

Vienlaikus jānorāda, ka Valsts sociālo pabalstu likuma, turpmāk tekstā – VSPL, 13. panta pirmās daļas 1. punktā ir noteikts, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, turpmāk tekstā - VSNP, [...] piešķir personai, kurai nav tiesību saņemt valsts pensiju [...], ja persona: 1) sasniegusi vecumu, kāds saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" noteikts personai, lai tā iegūtu tiesības uz vecuma pensiju. Šīm personām valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu piešķir uz mūžu. Tādējādi personām, kurām nav attiecīgā apdrošināšanas stāža valsts vecuma pensijas saņemšanai, ir iespēja saņemt valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kas ir augstāks nekā daļai personu, kuras saņem vecuma pensiju apdrošināšanas periodu summēšanas rezultātā.

Tāpat VSPL 13. panta otrajā daļā ir paredzēts, ka personai, kura saņem citas valsts pensiju, kas nesasniedz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, piešķiramo valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu samazina par summu, kas atbilst citas valsts piešķirtās pensijas apmēram.

Satversmes 109. panta tvērumā ietilpstošās tiesības uz sociālo nodrošinājumu ir viens no sociāli atbildīgas valsts principa satura elementiem. Šo tiesību mērķis ir, cik vien tas iespējams, nodrošināt sociālo taisnīgumu un kalpot tam, lai ikvienam būtu iespēja dzīvot tādu dzīvi, kas atbilst cilvēka cieņai. Satversmes 109.pants garantē iedzīvotājiem tiesības uz stabilu un prognozējamu, kā arī efektīvu, taisnīgu un ilgtspējīgu sociālo nodrošinājumu (sk. Satversmes tiesas 2020. gada 25. jūnija sprieduma lietā Nr.2019-24-03 17.2. punktu).

Sociālo tiesību jomā Latvijai ir saistošas arī Eiropas Sociālās hartas normas, kas ratificētas ar 2013. gada 14. februāra likumu "Par Pārskatīto Eiropas Sociālo hartu". Ar šo likumu Latvija atzinusi par sev saistošu citstarp Eiropas Sociālās hartas 12. pantu. Tas paredz, ka valsts, lai nodrošinātu efektīvu tiesību uz sociālo drošību izmantošanu, apņemas: ieviest un uzturēt sociālās drošības sistēmu; uzturēt sociālās drošības sistēmu apmierinošā līmenī, vismaz līdzīgu tam līmenim, kas

nepieciešams, lai ratificētu Eiropas Sociālās drošības kodeksu; progresīvi paaugstināt sociālās sistēmas nodrošināšanu līdz augstākam līmenim.

Pamatojoties uz iepriekšminēto, tiesībsargs aicina Labklājības ministriju izvērtēt attiecīgo nenoregulēto situāciju un gadījumos, kad personas apdrošināšanas stāžs ir iegūts Latvijas un citas valsts apdrošināšanas periodu summēšanas rezultātā un Latvijas vecuma pensijas apmērs kopsummā ar citas valsts pensijas apmēru nerasniedz ne VSNP, ne minimālās pensijas apmēru, apsvērt nepieciešamību noteikt tādu tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu vismaz kāda veida minimālo sociālā nodrošinājuma apmēru, un kā par sociālās aizsardzības politiku atbildīgajai ministrijai rosināt attiecīgus grozījumus tiesību aktos.

Lūdzam informēt tiesībsargu par ministrijas viedokli šajā jautājumā **līdz šā gada 1. decembrim**.

Ar cieņu

tiesībsargs

Juris Jansons

* No 2024.gada janvāra Tiesībsarga biroja gatavotie dokumenti tiek formatēti, ievērojot pieklūstamības prasības personām ar uztveres un redzes traucējumiem.